

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ З МОКРОДІЛЬНОЇ АРХЕОЛОГІЇ

(1—5 грудня 1999 р., Гейнсвілл, Флоріда, США)

Професором Барбарою Пурді (відділ антропології Флоридського університету) було проведено чергову Міжнародну конференцію, присвячену археологічним пам'яткам, що насичені водою і завдяки цьому містять у собі артефакти. Із органічних матеріалів, які не зберігаються у звичайних умовах ґрунту, перш за все, — дерев'яні вироби. Новий термін «мокродільна археологія» ми пропонуємо як еквівалент англійського wetland archaeology. «Мокроділ» (антонім «суходолу») — це надмірно зволожена земля, «нижнине болотяне місце»¹.

Мокродільна археологія як галузь археологічної науки виділилася наприкінці 80-х — на початку 90-х років у США і Великій Британії. Саме тоді з'явився термін wetland (wet site) archaeology². Щоправда, ще раніше автор цієї інформації, розпочавши у 1960 р. дослідження мокродільних пам'яток, дійшов висновку про існування «торф'яної археології» поруч із наземною та підводною³. Але це поняття є надто вузьким, бо до мокродільних старожитностей належать і пам'ятки, позбавлені торфу, наприклад з культурним шаром у вигляді мулу чи водоносного піску, в тому числі морські та озерні поселення у зонах прибою, при розкопках яких не можна застосовувати методи підводної археології.

Конференцію організовано у межах WARP — Науково-дослідного проекту з мокродільної археології (НДПМА), очолюваного англійськими професорами Брайоні Коулс (директором) і Джоном Коулсом (редактором журналу «Новини НДПМА»). Проект було засновано при Ексетерському університеті (Велика Британія) для підтримки мокродільних археологічних досліджень у цій країні та за її межами. Попередні конференції НДПМА проходили в Англії (Ексетер — 1991 р., Йорк — 1994 р.), Данії (Солькеборг — 1996 р.) та Ірландії (Дублін — 1998 р.) Доповідачі Гейнсвіллської конференції репрезентували майже півтора десятка країн, переважно США (15 виступів) і Великобританію (5). По одній чи дві доповіді представили учасники з Канади, Уругваю, Нової Зеландії, Ізраїлю, Швеції, Данії, Голландії, Бельгії, Франції, Греції, України, Росії.

Із вступною промовою виступила Б. А. Пурді. Про дослідження мокродільних пам'яток Флориди було проінформовано у спеціальних

доповідях таких американських авторів, як: У. Марквардт і К. Уолкер, С. Д. Уебб і К. Е. Хеммінгс, Дж. Джіффорд і П. М. Дітріх. Особливу увагу було приділено матеріалам Уіндоверського торфовища на цьому півострові (Дж. М. Адовасіо, Р. Л. Ендрюс, І. Д. Хайленд, Г. Доурен). Д. Р. Кроуїз (США) присвятив свою доповідь плетеним та текстильним виробам, що використовувалися на тихоокеанському узбережжі протягом останніх 6 тис. р. Темати двох виступів стали сумісні дослідження університетських вчених і представників індійських племен на Північному Заході США: провадилися розкопки поселення Оузет (Р. Д. Догерті і Дж. Боучоп) та рибальських споруд в естуарії р. Коуквайл (Д. Айві і Р. Скотт-Байрем).

К. Бернік (Канада) вивчала поселення III ст. н. е. з дерев'яними плетеними виробами біля Ванкувера, а її співвітчизник Д. Пендергест розкопував будівлі з дерев'яними речами XIII—XVII ст. на північному узбережжі Куби. К. Чейс-Когжинс (США) проаналізовано різноманітні знахідки 1904 р. у священному карстовому колодязі стародавнього міста Чічен-Іца на п-ві Юкатан у Мексиці: у воду кидали кераміку, предмети із золота і міді, каменю і коралів, кісток і черепашок, дерева і тканин, а також плетені вироби VII—XVI ст.; також були й людські жертвування.

Матеріалами розкопок Х. Іріарте з Уругваю доведено, що населення цієї країни вже 4 тис. р. тому займалося землеробством. Д. Джонс з Нової Зеландії розповіла про різноманітні мокродільні пам'ятки острова. Доповіді Н. Горен-Інбар і Е. Веркер (Ізраїль) було присвячено ашельській стоянці біля Мертвого моря з багатими геологічними, палеонтологічними та археологічними даними (збереглися органічні матеріали).

Британські доповідачі повідомили про результати комплексних досліджень в Англії (М. Ліллі і Г. Чепмен) та Шотландії (К. Еліс).

Л. Ларсон (Швеція) зосередив увагу на мокродільних пам'ятках Південної Скандинавії — затоплених берегових мезолітичних стоянках і болотних неолітичних жертвних місцях. Доповідь К. Фішера (Данія) стосувалася дерев'яних водяних млинів XII—XVII ст., В. А. Б. Ван дер Сандена (Голландія) — культових споруд бронзової доби та більш пізньої болотяної дороги, А. Дітріх і В. Гальян (Франція) — дослідження дитячих

поховань XIII ст. в домовинах у Бретані. К. Марангоу (Бельгія) розповіла про неолітичні човни оз. Касторія на Балканському п-ві, а І. Анагносту (Греція) комплексно схарактеризувала мікрорайон цього водоймища. У доповіді Г. М. Бузова (Україна) йшлося про дерев'яні речі та рибальські споруди мезоліту, неоліту та V ст. н. е. на Європейському Північному Сході (Віс I та II, Мармугіно). Н. М. Чаїркіна (Росія) розповіла про речі з дерева та кістки, знайдені у Шигірському торфовищі Середнього Зауралля.

Значний інтерес становлять висновки американських вчених (О. Соффер, Дж. М. Адовасіо, Д. Хайленд), зроблені за матеріалами Росії, Чехії, Німеччини та Франції. На їхню думку, обпалена глина з відбитками та жіночі статуєтки свідчать про існування вже за середньої доби верхнього палеоліту плетення, в'язки та ткацтва. Дж. Коулс вдало зіставив скандинавські знахідки бронзової доби (наступальна зброя, щити, шоломи, духові музичні інструменти — лури) з їхніми наскельними зображеннями. Б. Коулс підвела підсумки своїх досліджень у Франції, присвяченим будівельній діяльності бобрів, греблі яких нагадують рибальські споруди, що іноді призводить археологів до помилок.

Т. Л. Крісмен і І. П. Пренджер (США) торкнулися схоронності артефактів з органічних матеріалів у різних ґрунтових та кліматичних умовах. Виступи Дж. П. Нікелеса (США),

Р. ван Херінгена (Голландія), Р. ван де Норта, Г. Чепмена і Дж. Читема (Велика Британія) були присвячені проблемам охорони мокродільних пам'яток. Р. С. Сміт (США) розповів про методи, які було застосовано під час консервації речей з органічних матеріалів з корабля, що у 1559 р. затонув біля флоридського берега, а П. Хоффман (Німеччина) — про консервації самих суден, насичених вологою.

Зроблені доповіді незабаром будуть опубліковані у спеціальному виданні. Відповіді на питання та дискусії продемонстрували як виняткове наукове значення мокродільних пам'яток, так і необхідність їх дійової охорони. 3 грудня відбулася поїздка з відвіданням мокродільних археологічних та природничих пам'яток Північної (субтропічної) Флориди (Сілвер-Спрінг, Хонтун — Блю-Спрінг, Маунт-Роуел), а ввечері наступного дня учасники конференції завітали до Флоридського музею природничої історії (Гейнсвілл), де експонуються й археологічні знахідки, зокрема, дерев'яні речі.

¹ Мурзаев Э. М. Словарь народных географических терминов. — М., 1984. — С. 373.

² Coles B. Introduction: the Wetland Revolution in Prehistory? // Wetland Revolution in Prehistory. — Exeter, 1992. — P. 1—4.

³ Бузов Г. М. В гостях у далеких предков. — Сыктывкар, 1968. — С. 17—20.

Одержано 27.12.99